

خطاط نامی عالم شرق

خواجه علی ابن الیاس تبریزی یکی از خطاطان نامی عالم شرق می باشد.

خواجه علی ابن الیاس تبریزی یکی از خطاطان نامی عالم شرق می باشد.

پیش از آن که از خلاقیت و شخصیت او در آن دوران حرف به میان آید نخست در باره خطاطی و پیشاپیش به حیات معنوی شرق در آذربایجان به گفتگو می پردازیم. در قانون اسلام ترسیم صور و ساخت تندیس جانداران را حرام می دانستند. بدان جهت خصوصیات و صنعت عکس الفبای عربی و قرآن کریم در میان علاقمندان و خالقان خط در مناطقی که اسلام را قبول کرده اند متداول گردید و خادمین دین برای خلاقیت خطوط به خطاطان یاری می کردند و آنها را تشویق می نمودند و با این صنعت بدیع روی کاشی ها، تخته ها، درب ها، پارچه ها، کتاب ها، ابنیه، مساجد و سایر اشیاء را زینت می دادند.

خطاطی رفته رفته در دنیای مسلمانان به یک صنعت اساسی و ملی مبدل گردید و زیبانویسی برای بالا بردن سطح معلومات علاقمندان و خطاطان نقش بزرگی را بازی کرده است.

برای خطاطی و زیبانویسی خادمین دولت ادبا، شعرا و علما می توان مثال های زیادی آورد. صنعت خطاطی در آذربایجان از کارهای مبارک شاه زرین قلم در تبریز آغاز گردیده است. او یکی از شش شاگرد خطاط مشهور عرب جمال الدین میثم در قرن ۱۳ میلادی است. آنها در تاریخ خطاطان به نام شش استاد داخل شده اند و جا دارد نام خطاط آذربایجانی استاد معروف شیخ احمد سهروردی را نیز به این شش نفر اضافه نماییم.

در قرن ۱۴ میلادی در میان مسلمانان آذربایجان خطاط تازه ای پیدا شد که آثار او همه را به حیرت واداشت. این شخص خواجه علی ابن الیاس تبریزی (۱۴۳۰_۱۴۰۵ هجری قمری) بوده است. مورخین و مؤلفین رساله ها در بیوگرافی و خطاطی این استاد بی بدیل او را خالق خط نستعلیق (نسخ و تعلیق) دانسته اند. خطاط هنرمند آثار هر شش خطاط را تحت الشعاع قرار داد و خود در تمام مناطق پهناور و گسترده شرق مشهور گردید.

یکی از مؤلفین قرون وسطی می نویسد هر خط نستعلیق ریز و درشتی که در هر کجا بوده باشد خالق آن خواجه میرعلی تبریزی است.

او با تفکرات و ابتکارات و اسلوب بی نظیرش با آمیختن نسخ و تعلیق این خط زیبا را آفرید و علت شیرینی نی قلم او بود که در خاک پاک و زرخیز تبریز روییده بود.

به روایتی خواجه میرعلی تبریزی یک شب در آرزوی ایجاد خط تازه ای به خواب می رود و امام اول شیعیان حضرت علی (ع) در خواب به او می فرماید ای دست خدا موقعی که اردک داخل آب می شود به حرکات آن توجه کن و شبیه آن خط بیافرین. بین که چشمان اردک چقدر گرد است منقارش چقدر پهنا دارد سرش چقدر بالاست گردنش چقدر خم است به آنها نگاه کن و خطی به وجود بیاورد.

در زمان ورود امیرتیمور به آذربایجان میر علی تبریزی بانی خط نستعلیق در خطه تبریز و خارج از مرزها از خطاطان محترم و از اساتید بزرگ محسوب می شد.

در حال حاضر دست نویس های او در موزه های لندن، تهران، سانکت و پتربورگ را مزین کرده است. در میان شاگردان او اولین کسی که با خط او آشنا گردید و این خط را فرا گرفت پسر خود میرعبداله بود که بعدها خود نیز در آذربایجان مثل سایر خطاطان به عنوان شیرین قلم مشهور گردید.

در قرن ۱۳ میلادی خطاط معروف آذربایجانی جعفر تبریزی نیز یکی از شاگردان میرعبداله بوده است. او در مورد انکشاف خط نستعلیق کارهایی انجام داد که او را استاد دوم این خط نامیدند. او مدتی در هرات به اتفاق رسامان آذربایجان نزد بایسونقور میرزا پسر شاهرخ به خطاطان سرای شاه تیموری سرکردگی می کرد و بایسونقور برای او لقب بزرگ خطاطان را داده بود. بالاخره میرعبداله و جعفر تبریزی و سایر شاگردان میر علی تبریزی هنر و برتری استاد بزرگ خود را به اثبات رساندند.

نصر